

Ministeries van Infrastructuur & Waterstaat
en Defensie
t.a.v. de heer R. Tieman, minister en
de heer G.P. Tuinman, staatssecretaris
Postbus 20901
2500 EX DEN HAAG

Leeuwarden, 9 september 2025
Verzonden,

Ons kenmerk : 02410807
Domein/ Team : Omgevingszaken
Behandeld door :
Uw kenmerk : IENW/BSK-2025/116382
Bijlage(n) : -

Onderwerp : Gebiedsadvies op schetsontwerp Luchtruimherziening

Geachte minister Tieman en staatssecretaris Tuinman,

Met uw Programma Luchtruimherziening werkt u aan een nieuwe indeling van het Nederlandse luchtruim. Op 21 februari jl. resulteerde dat in het Schetsontwerp van de nieuwe luchtruimindeling en de Startnotitie Hoger Naderen van luchthavens. Het Schetsontwerp is geen besluitvormend document. Het beschrijft op hoofdlijnen de nieuwe luchtruimindeling boven de 1800 meter hoogte. Voor Fryslân is de uitbreiding van het militaire oefengebied voor dagelijks gebruik de belangrijkste verandering. Bij brief van 7 juli, uw kenmerk IENW/BSK-2025/116382, heeft u ons geïnformeerd over het Schetsontwerp van de nieuwe indeling van het luchtruim en de aanpak voor het Hoger Naderen. U nodigt ons uit om een gebiedsadvies te geven. Daarvan maken wij graag gebruik.

Militair Oefengebied

Een groot deel van het luchtruim boven Fryslân wordt momenteel al gebruikt voor militaire doeleinden. De zuidelijke grens van dit gebied verschuift ongeveer 20 kilometer van de lijn Stavoren-Surhuisterveen naar het zuiden in de richting van Oudemirdum-Oosterwolde. Wij erkennen het nut en de noodzaak voor het vergroten van het oefengebied. De F-35 heeft meer mogelijkheden dan de F-16 en de geopolitieke situatie in de wereld vereist een goed geoefend en inzetbare krijgsmacht.

Defensie heeft aangegeven niet te verwachten dat de uitbreiding zal leiden tot een toename van vliegbewegingen. Het aantal starts en landingen van de grootste gebruikers, vliegbases Volkel en Leeuwarden, blijft immers ongewijzigd. Tegelijkertijd bevat ontwerp-NPRD het voornemen om 2300 sorties op Lelystad Airport te stationeren. Wij verwachten dat deze voor

een groot deel ook gebruik gaan maken van het militaire oefengebied. Graag vernemen wij of onze verwachting juist is en zo ja, welke gevolgen dit heeft voor de inwoners en de (gevoelige) natuur in het werelderfgoed en stiltegebied Wadden.

Het militaire oefengebied in het zuidoosten van Nederland moest worden opgeheven om plaats te kunnen maken voor een civiele verkeerstroom richting het zuidoosten. Hiervoor was een vierde naderingspunt voor de luchthaven Schiphol noodzakelijk en dit bleek uiteindelijk niet te realiseren. Nu deze civiele stroom vanuit het zuidoosten er niet komt, is onze vraag in hoeverre het dan noodzakelijk is dat dit militaire oefengebied nog wordt opgeheven. Wij begrijpen dat het de noodzaak voor een groter aaneengesloten oefengebied niet wegneemt, maar wellicht is het gebied voor kleinschalige dagelijks oefeningen geschikt. Deze vliegbewegingen hoeven dan niet in het kwetsbare waddengebied plaats te vinden.

Tot slot merken wij op dat de uitbreiding van het militaire oefengebied in het noorden ertoe leidt dat het civiele verkeer voor dagelijks gebruik, van en naar Schiphol met 5-20 kilometer zuidelijker komt te liggen. Hierdoor zal het inkomend verkeer naar Schiphol minder over Fryslân vliegen. Dit zien wij als een positief aspect van het Schetsontwerp.

Vliegbasis Leeuwarden

De provincie Fryslân is trots op de vliegbasis Leeuwarden. We erkennen het belang van de taak en zijn uiteraard gelukkig met de werkgelegenheid die het met zich meebrengt. Tegelijkertijd is er sprake van een evenwicht tussen lusten en lasten, en dit evenwicht is precair.

Het is ons bekend dat het schetsontwerp toeziet op de herindeling van het luchtruim boven de 1800 meter hoogte en dat starts en landingen vanaf Vliegbasis Leeuwarden daarom niet onder het project van de luchtruimherziening vallen. Echter, zaken kunnen niet volledig los van elkaar worden gezien. Naast de luchtruimherziening speelt er meer rond vliegbasis Leeuwarden. Op 10 februari 2025 heeft de Stuurgroep geluidsmeetnetten, onder voorzitterschap van Gedeputeerde Kooistra, haar advies over aanvullende isolatie van woningen rond de vliegbasis uitgebracht. Hier is nog steeds geen antwoord op gekomen. In het kader van het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) wordt er bekeken of de korte baan verlengd kan worden. In het kader van de Wet op de defensiegereedheid (WODG) kunnen zelfs de geluidscontouren buiten werking worden gesteld en worden meer nachtvluchten eenvoudig mogelijk. Dit zijn al met al ontwikkelingen die de omwonenden zorgen baren. Wij zien graag hierin een actieve voorlichtende rol vanuit het ministerie van Defensie, zowel richting betrokken bestuursorganen als de inwoners en de COVM, waarin wordt aangegeven hoe al deze ontwikkelingen zich tot elkaar verhouden en wat de consequenties zijn voor de directe omgeving van de vliegbasis en hoe er invloed kan worden uitgeoefend.

Lelystad Airport

In uw brief van 7 juli jl. geeft u aan dat een gebiedsadvies voor Lelystad Airport niet relevant is, nu er eerst besluitvorming dient plaats te vinden over opening van Lelystad Airport voor groothandelsverkeer. Dat laat volgens u onverlet dat ook de provincies verder weg gelegen hun bespiegelingen in een schriftelijk schrijven kenbaar kunnen maken. Wij maken hiervan graag gebruik.

Eén van de uitgangspunten van de nieuwe indeling van het luchtruim is dat (civiele) vliegtuigen zo kort mogelijke routes kunnen vliegen. Dit sluit aan bij de doelstelling van Single European Sky. Kortere vliegroutes dragen bij aan een lager brandstofverbruik en

daarmee ook aan een vermindering van de uitstoot van schadelijke stoffen, zoals CO2 en stikstof. Wij onderschrijven dit uitgangspunt.

Echter, wij zien dat het ministerie van I&W voornemens is om de naderingsroute Lemelerveld-Zwolle te schrappen. Daarbij zijn twee alternatieven onderzocht, waaronder een route via het IJsselmeer over het zuiden van Fryslân. Dit alternatief lijkt strijdig met de uitgangspunten van de luchtruimherziening: het leidt niet tot een kortere route, bevat meer bochten en kan resulteren in een verviervoudiging van het aantal naderingen over Fryslân. Daarmee dreigt een verschuiving van de problematiek vanuit Overijssel naar andere regio's, hetgeen wij een zorgelijke ontwikkeling vinden.

Wij hebben zowel ambtelijk als bestuurlijk, onder meer tijdens het Bestuurlijk overleg van 19 maart jl, meerdere malen aangegeven, graag actief betrokken te willen worden bij de besluitvorming rond Lelystad Airport en de alternatieve routes die op tafel liggen. Zowel civiel als militair. Tot op heden is daar helaas nog geen invulling aan gegeven. Met deze brief herhalen wij ons verzoek nadrukkelijk.

Groningen Airport Eelde

U geeft daarnaast aan dat een gebiedsadvies voor het naderingsgebied van Groningen Airport Eelde (GAE) relevant is. Tijdens het BO van 19 maart 2025 is bovendien aangegeven dat - door de uitbreiding van het militair oefengebied - ook de vertrekroutes van GAE moeten worden aangepast. Wij willen u erop wijzen dat de controlzone (CTR) van GAE ook deels over Fryslân ligt en tevens de N2000-gebieden Drents Friese Wold en Fochteloërveen beslaat. Mochten de voorgenomen routewijzigingen gevolgen kunnen hebben voor de inwoners van Fryslân of voor de flora en fauna in de voornoemde N2000-gebieden, dan worden wij hierbij graag tijdig betrokken.

Tot slot

Wij hechten grote waarde aan een open en transparant besluitvormingsproces en een goede informatievoorziening met tijdige, juiste en goed onderbouwde informatie. Dit geldt niet alleen voor ons maar ook voor overige betrokkenen in ons gebied, zoals gemeenten, luchthavens en belangenorganisaties. Wij blijven daarom graag in gesprek over het ontwerp van de vliegroutes boven Fryslân en verzoeken u daar ook de overige betrokkenen actief bij te betrekken.

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, voorzitter

drs. ing. J.J. Algra, secretaris